

Druga zadaća: Parcijalne diferencijalne jednačbe I

12.01.2017.

1. [7] Lagrangeevom metodom nađite opće rješenje jednačbe

$$yuu_x + xuu_y = xy.$$

2. [8] Izvedite formulu za rješenje rubne zadaće

$$\begin{cases} -\Delta u &= f \\ u(\cdot, \cdot, 0) &= 0 \end{cases}$$

na području $\{(x_1, x_2, x_3) \in \mathbb{R}^3 | x_3 > 0\}$ pri čemu je $f(x_1, x_2, x_3) = e^{-x_3} \sin(x_1) \cos(x_2)$.

3. [8] Izvedite formulu za rješenje početne zadaće

$$\begin{cases} u_t - \Delta u &= f \\ u(0, \cdot, \cdot) &= g \end{cases}$$

na području $\{(t, x_1, x_2) \in \mathbb{R}^3 | t > 0\}$ pri čemu je $f(t, x_1, x_2) = t \sin(t)$ i $g(x_1, x_2) = e^{-x_1^2} \cos(x_2)$.

4. [7] Neka je u rješenje početne zadaće

$$\begin{cases} u_{tt} - u_{xx} &= 0 \\ u(0, \cdot) &= g \\ u_t(0, \cdot) &= h \end{cases}$$

na području $\{(t, x) \in \mathbb{R}^2 | t > 0\}$ pri čemu su g i h glatke funkcije s kompaktnim nosačem. Definiramo kinetičku energiju $k(t) = \frac{1}{2} \int_{\mathbb{R}} u_t^2(x, t) dx$ i potencijalnu energiju $p(t) = \frac{1}{2} \int_{\mathbb{R}} u_x^2(x, t) dx$. Dokažite da izraz $k(t) + p(t)$ ne ovisi o vremenu te da postoji t_0 takav da je $k(t) = p(t)$ za svaki $t \geq t_0$.

Ljudevit Palle

1. Imamo jednakosti

$$\frac{dx}{yu} = \frac{dy}{xu} = \frac{du}{xy},$$

iz čega slijedi $x dx - y dy = 0$ i $u du - y dy = 0$. Dakle imamo implicitno zadano rješenje s $\phi(x, y, u) = x^2 - y^2 = C_1$ i $\psi(x, y, u) = u^2 - y^2 = C_2$, za $C_1, C_2 \in \mathbb{R}$.

Jacobijeva matrica za (ϕ, ψ) je

$$\begin{pmatrix} 2x & -2y & 0 \\ 0 & -2y & 2u \end{pmatrix},$$

iz čega vidimo da treba biti zadovoljen barem jedan od uvjeta

$$\begin{vmatrix} 2x & -2y \\ 0 & -2y \end{vmatrix} \neq 0, \quad \begin{vmatrix} 2x & 0 \\ 0 & 2u \end{vmatrix} \neq 0, \quad \begin{vmatrix} -2y & 0 \\ -2y & 2u \end{vmatrix} \neq 0,$$

odnosno $xy \neq 0$, $xu \neq 0$ ili $uy \neq 0$.

2. Greenova funkcija za danu domenu je

$$G(x, y) = \frac{1}{4\pi} \left(\frac{1}{\sqrt{(y_1 - x_1)^2 + (y_2 - x_2)^2 + (y_3 - x_3)^2}} - \frac{1}{\sqrt{(y_1 - x_1)^2 + (y_2 - x_2)^2 + (y_3 + x_3)^2}} \right),$$

pa trebamo izračunati integral

$$I = \iiint_{\mathbb{R}_+^3} G(x, y) \sin(y_1) \cos(y_2) e^{-y_3} dy_1 dy_2 dy_3.$$

Prvo napravimo supstitucije $y_1 \mapsto y_1 + x_1$ i $y_2 \mapsto y_2 + x_2$ iz čega dobijemo uz adicijske formule za trigonometrijske funkcije

$$I = \frac{1}{4\pi} \iiint_{\mathbb{R}_+^3} \left(\frac{1}{\sqrt{y_1^2 + y_2^2 + (y_3 - x_3)^2}} - \frac{1}{\sqrt{y_1^2 + y_2^2 + (y_3 + x_3)^2}} \right) (\sin y_1 \cos x_1 - \sin x_1 \cos y_1) (\cos y_2 \cos x_2 - \sin y_2 \sin x_2) e^{-y_3} dy_1 dy_2 dy_3.$$

Članovi koji imaju barem jedan $\sin y_1$ ili $\sin y_2$ nestanu zbog neparnosti pa je

$$I = -\frac{\sin x_1 \cos x_2}{4\pi} \iiint_{\mathbb{R}_+^3} \left(\frac{1}{\sqrt{y_1^2 + y_2^2 + (y_3 - x_3)^2}} - \frac{1}{\sqrt{y_1^2 + y_2^2 + (y_3 + x_3)^2}} \right) \cos y_1 \cos y_2 e^{-y_3} dy_1 dy_2 dy_3.$$

Sljedeće iskoristimo formulu $2 \cos y_1 \cos y_2 = \cos(y_1 + y_2) + \cos(y_1 - y_2)$ i uvodimo supstituciju $z_1 = y_1 + y_2$ i $z_2 = y_1 - y_2$ čiji je Jacobijan $\frac{1}{2}$.

$$I = -\frac{\sin x_1 \cos x_2}{16\pi} \iiint_{\mathbb{R}_+^3} \left(\frac{1}{\sqrt{(\frac{z_1+z_2}{2})^2 + (\frac{z_1-z_2}{2})^2 + (y_3 - x_3)^2}} - \frac{1}{\sqrt{(\frac{z_1+z_2}{2})^2 + (\frac{z_1-z_2}{2})^2 + (y_3 + x_3)^2}} \right) (\cos z_1 + \cos z_2) e^{-y_3} dz_1 dz_2 dy_3,$$

tj.

$$I = -\frac{\sqrt{2} \sin x_1 \cos x_2}{16\pi} \iiint_{\mathbb{R}_+^3} \left(\frac{1}{\sqrt{z_1^2 + z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2}} - \frac{1}{\sqrt{z_1^2 + z_2^2 + 2(y_3 + x_3)^2}} \right) (\cos z_1 + \cos z_2) e^{-y_3} dz_1 dz_2 dy_3.$$

Koristeći simetriju između z_1 i z_2 zaključujemo

$$I = -\frac{\sqrt{2} \sin x_1 \cos x_2}{8\pi} \int_{\mathbb{R}_+} e^{-y_3} \int_{\mathbb{R}} \cos z_2 \int_{\mathbb{R}} \left(\frac{1}{\sqrt{z_1^2 + z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2}} - \frac{1}{\sqrt{z_1^2 + z_2^2 + 2(y_3 + x_3)^2}} \right) dz_1 dz_2 dy_3.$$

Sada možemo iskoristiti $\int_{-M}^M \frac{dt}{\sqrt{t^2 + a^2}} = 2 \ln(\frac{M}{a} + \sqrt{1 + \frac{M^2}{a^2}})$ pa je integral po z_1 jednak

$$2 \lim_{M \rightarrow \infty} \ln \frac{\frac{M}{a} + \sqrt{1 + \frac{M^2}{a^2}}}{\frac{M}{b} + \sqrt{1 + \frac{M^2}{b^2}}} = 2 \lim_{M \rightarrow \infty} \ln \frac{\frac{1}{a} + \sqrt{\frac{1}{M^2} + \frac{1}{a^2}}}{\frac{1}{b} + \sqrt{\frac{1}{M^2} + \frac{1}{b^2}}} = 2 \ln \frac{b}{a} = \ln \frac{b^2}{a^2},$$

gdje su $a^2 = z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2$ i $b^2 = z_2^2 + 2(y_3 + x_3)^2$.

Sljedeće računamo pomoću parcijalne integracije i Jordanove leme

$$\begin{aligned}
I_1 &= \int_{\mathbb{R}} \ln \frac{z_2^2 + 2(y_3 + x_3)^2}{z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2} \cos z_2 dz_2 \\
&= - \int_{\mathbb{R}} \frac{z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2}{z_2^2 + 2(y_3 + x_3)^2} \frac{2z_2(z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2 - z_2^2 - 2(y_3 + x_3)^2)}{(z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2)^2} \sin z_2 dz_2 \\
&= - \int_{\mathbb{R}} \frac{1}{z_2^2 + 2(y_3 + x_3)^2} \frac{-16z_2 x_3 y_3}{z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2} \sin z_2 dz_2 \\
&= 16x_3 y_3 \int_{\mathbb{R}} \frac{z_2}{(z_2^2 + 2(y_3 + x_3)^2)(z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2)} \sin z_2 dz_2 \\
&= -16i x_3 y_3 \int_{\mathbb{R}} \frac{z_2 e^{iz_2}}{(z_2^2 + 2(y_3 + x_3)^2)(z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2)} dz_2 \\
&= 32\pi x_3 y_3 (\text{Res}_{\sqrt{2}i|y_3+x_3|} h + \text{Res}_{\sqrt{2}i|y_3-x_3|} h),
\end{aligned}$$

gdje je

$$\begin{aligned}
h(z_2) &= \frac{z_2 e^{iz_2}}{(z_2^2 + 2(y_3 + x_3)^2)(z_2^2 + 2(y_3 - x_3)^2)} \\
&= \frac{z_2 e^{iz_2}}{(z_2 - \sqrt{2}i|y_3 + x_3|)(z_2 + \sqrt{2}i|y_3 + x_3|)(z_2 - \sqrt{2}i|y_3 - x_3|)(z_2 + \sqrt{2}i|y_3 - x_3|)}.
\end{aligned}$$

Reziduume računamo formulom $\text{Res}_{z_0} h = \lim_{z \rightarrow z_0} (z - z_0)h(z)$ iz čega lako slijedi

$$\begin{aligned}
\text{Res}_{\sqrt{2}i|y_3+x_3|} h &= -\frac{1}{4} \frac{1}{|y_3 + x_3| - |y_3 - x_3|} \frac{1}{|y_3 + x_3| + |y_3 - x_3|} e^{-\sqrt{2}|y_3+x_3|} \\
&= -\frac{1}{4} \frac{e^{-\sqrt{2}|y_3+x_3|}}{(y_3 + x_3)^2 - (y_3 - x_3)^2} = -\frac{1}{16} \frac{e^{-\sqrt{2}|y_3+x_3|}}{x_3 y_3} \\
\text{Res}_{\sqrt{2}i|y_3-x_3|} h &= -\frac{1}{4} \frac{1}{|y_3 - x_3| - |y_3 + x_3|} \frac{1}{|y_3 - x_3| + |y_3 + x_3|} e^{-\sqrt{2}|y_3-x_3|} \\
&= -\frac{1}{4} \frac{e^{-\sqrt{2}|y_3-x_3|}}{(y_3 - x_3)^2 - (y_3 + x_3)^2} = \frac{1}{16} \frac{e^{-\sqrt{2}|y_3-x_3|}}{x_3 y_3},
\end{aligned}$$

pa je $I_1 = 2\pi(e^{-\sqrt{2}|y_3-x_3|} - e^{-\sqrt{2}|y_3+x_3|})$.

Konačno, preostaje izračunati

$$I = -\frac{\sqrt{2} \sin x_1 \cos x_2}{4} \int_0^{+\infty} (e^{-\sqrt{2}|y_3-x_3|} - e^{-\sqrt{2}|y_3+x_3|}) e^{-y_3} dy_3.$$

Za prvi član imamo (primijetimo $x_3 > 0$)

$$\begin{aligned}
\int_0^{+\infty} e^{-y_3} e^{-\sqrt{2}|y_3-x_3|} dy_3 &= \int_0^{x_3} e^{-y_3} e^{-\sqrt{2}(x_3-y_3)} dy_3 + \int_{x_3}^{+\infty} e^{-y_3} e^{-\sqrt{2}(y_3-x_3)} dy_3 \\
&= e^{-\sqrt{2}x_3} \int_0^{x_3} e^{(\sqrt{2}-1)y_3} dy_3 + e^{\sqrt{2}x_3} \int_{x_3}^{+\infty} e^{-(1+\sqrt{2})y_3} dy_3
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
&= e^{-\sqrt{2}x_3} \frac{1}{\sqrt{2}-1} (e^{(\sqrt{2}-1)x_3} - 1) + e^{\sqrt{2}x_3} \frac{1}{1+\sqrt{2}} e^{-(1+\sqrt{2})x_3} \\
&= 2\sqrt{2}e^{-x_3} - (\sqrt{2}+1)e^{-\sqrt{2}x_3},
\end{aligned}$$

a za drugi

$$\begin{aligned}
\int_0^{+\infty} e^{-y_3} e^{-\sqrt{2}|y_3+x_3|} dy_3 &= e^{-\sqrt{2}x_3} \int_0^{+\infty} e^{-(\sqrt{2}+1)y_3} dy_3 \\
&= (\sqrt{2}-1)e^{-\sqrt{2}x_3}.
\end{aligned}$$

Uvrstimo li to u izraz za I lako se dobije

$$u(x_1, x_2, x_3) = \sin x_1 \cos x_2 (e^{-\sqrt{2}x_3} - e^{-x_3}).$$

3. Rješenje je dano formulom

$$u(t, x) = \int_{\mathbb{R}^2} \Phi(t, x - y) g(y) dy + \int_0^t \int_{\mathbb{R}^2} \Phi(t - s, x - y) f(s, y) dy ds.$$

Primijetimo da f ne ovisi o varijabli y i $\int_{\mathbb{R}^2} \Phi(t - s, y) dy = 1$ pa je drugi integral zapravo samo $\int_0^t s \sin s ds = -t \cos t + \sin t$.

Prvi integral je

$$\begin{aligned} I_1 &= \iint_{\mathbb{R}^2} \frac{1}{4\pi t} e^{-\frac{(x_1 - y_1)^2 + (x_2 - y_2)^2}{4t}} e^{-y_1^2} \cos y_2 dy_1 dy_2 = \\ &= \frac{1}{4\pi t} \int_{\mathbb{R}} e^{-\frac{(x_1 - y_1)^2}{4t}} e^{-y_1^2} dy_1 \int_{\mathbb{R}} e^{-\frac{(x_2 - y_2)^2}{4t}} \cos y_2 dy_2. \end{aligned}$$

Napravimo supstitucije $y_1 \mapsto y_1 + x_1$ i $y_2 \mapsto y_2 + x_2$. U drugom integralu prehodnog izraza dobijemo članove $\cos y_2 \cos x_2 - \sin y_1 \sin x_1$, no član uz $\sin y_1$ nestane zbog neparnosti. Sljedeće iskoristimo formulu $\int_{\mathbb{R}} e^{-ax^2} \cos(bx) dx = \sqrt{\frac{\pi}{a}} e^{-\frac{b^2}{4a}}$ iz tablica

$$\begin{aligned} I_1 &= \frac{e^{-x_1^2} \cos x_2}{4\pi t} \int_{\mathbb{R}} e^{-\frac{y_1^2}{4t}} e^{-y_1^2 - 2y_1 x_1} dy_1 \int_{\mathbb{R}} e^{-\frac{y_2^2}{4t}} \cos y_2 dy_2 \\ &= \frac{e^{-x_1^2 - t} \cos x_2}{\sqrt{4\pi t}} \int_{\mathbb{R}} e^{-(1 + \frac{1}{4t})y_1^2 - 2y_1 x_1} dy_1. \end{aligned}$$

Za izračunati posljednji integral jedino još trebamo upotpuniti na kvadrat, $(1 + \frac{1}{4t})y_1^2 + 2y_1 x_1 = (\sqrt{1 + \frac{1}{4t}}y_1 + \frac{x_1}{\sqrt{1 + \frac{1}{4t}}})^2 - \frac{x_1^2}{1 + \frac{1}{4t}}$ i supstituirati izraz unutar kvadrata $z = \sqrt{1 + \frac{1}{4t}}y_1 + \frac{x_1}{\sqrt{1 + \frac{1}{4t}}}$. Dakle

$$\begin{aligned} I_1 &= \frac{e^{\frac{x_1^2}{1 + \frac{1}{4t}} - x_1^2 - t} \cos x_2}{\sqrt{4\pi t}} \frac{1}{\sqrt{1 + \frac{1}{4t}}} \int_{\mathbb{R}} e^{-z^2} dz \\ &= \frac{e^{\frac{4tx_1^2}{4t+1} - x_1^2 - t} \cos x_2}{\sqrt{4\pi t}} \frac{1}{\sqrt{1 + \frac{1}{4t}}} \sqrt{\pi} \\ &= \frac{e^{\frac{4tx_1^2}{4t+1} - x_1^2 - t} \cos x_2}{\sqrt{4t+1}}, \end{aligned}$$

i imamo formulu za konačno rješenje

$$u(t, x_1, x_2) = \frac{e^{\frac{4tx_1^2}{4t+1} - x_1^2 - t} \cos x_2}{\sqrt{4t+1}} - t \cos t + \sin t.$$

4. Zapišimo rješenje naše jednadžbe u obliku $u(t, x) = F(x+t) + G(x-t)$. Iz toga slijedi $u_t(t, x) = F'(x+t) - G'(x-t)$ i $u_x(t, x) = F'(x+t) + G'(x-t)$. Po početnim uvjetima je $g(x) = F(x) + G(x)$ i $h(x) = F'(x) - G'(x)$. Zaključujemo da je $F'(x) = \frac{1}{2}(g'(x) + h(x))$ i $G'(x) = \frac{1}{2}(g'(x) - h(x))$.

Dakle F' i G' imaju kompaktne nosače pa posebno onda i za svaki fiksni $t \geq 0$ funkcije $x \mapsto u_t(t, x)$ i $x \mapsto u_x(t, x)$ imaju kompaktne nosače.

Računamo

$$\begin{aligned} \frac{d}{dt}(k(t) - p(t)) &= \int_{\mathbb{R}} u_t u_{tt} dx + \int_{\mathbb{R}} u_x u_{xt} dx \\ &= \int_{\mathbb{R}} u_t u_{tt} dx - \int_{\mathbb{R}} u_{xx} u_t dx \\ &= \int_{\mathbb{R}} u_t (u_{tt} - u_{xx}) = 0 dx, \end{aligned}$$

pri čemu je prva jednakost slijedila iz parcijalne integracije (nema “rubnog člana” jer funkcija u_x ima kompaktan nosač). Iz ovog slijedi prva tvrdnja.

Za drugu tvrdnju računamo

$$\begin{aligned} 2(k(t) - p(t)) &= \int_{\mathbb{R}} F'(x+t)^2 + G'(x-t)^2 - 2F'(x+t)G'(x-t) dx \\ &\quad - \int_{\mathbb{R}} F'(x+t)^2 + G'(x-t)^2 + 2F'(x+t)G'(x-t) dx \\ &= -4 \int_{\mathbb{R}} F'(x+t)G'(x-t) dx, \end{aligned}$$

pa sada tvrdnja slijedi jer $F'(x+t)$ ima pomaknut nosač u lijevo za t , a $G'(x-t)$ ima pomaknut nosač u desno za t , a kako obje funkcije F' i G' imaju kompaktan nosač, onda će nosači $F'(x+t)$ i $G'(x-t)$ biti disjunktni za dovoljno veliki t i posebno će onda podintegralna funkcija biti 0.